

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СФЕРИ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ НА ПРИНЦИПАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

¹Криворізький національний університет

Анотація: У роботі досліджено організаційно-економічні засади трансформації торгівлі залізородною сировиною України в умовах глобальних структурних змін, цифровізації економіки та посилення євроінтеграційних процесів. Проаналізовано вплив гео-економічних, регуляторних, технологічних та екологічних чинників, зокрема запровадження механізму вуглецевого коригування (СВАМ), на функціонування експортно-орієнтованого сегмента гірничо-металургійного комплексу. Обґрунтовано необхідність комплексної модернізації логістичної інфраструктури, цифровізації експортних процедур, інтеграції ESG-принципів та диверсифікації ринків збуту.

Ключові слова: залізородна сировина; зовнішня торгівля; гірничо-металургійний комплекс; сталий розвиток; декарбонізація; СВАМ; логістична модернізація; євроінтеграція; ESG.

Abstract: The paper examines the organizational and economic foundations of the transformation of Ukraine's iron ore trade under conditions of global structural changes, economic digitalization, and intensified European integration processes. The impact of geo-economic, regulatory, technological, and environmental factors, in particular the implementation of the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), on the export-oriented segment of the mining and metallurgical complex is analyzed. The necessity of comprehensive modernization of logistics infrastructure, digitalization of export procedures, integration of ESG principles, and diversification of sales markets is substantiated.

Keywords: iron ore; foreign trade; mining and metallurgical complex; sustainable development; decarbonization; CBAM; logistics modernization; European integration; ESG.

Торгівля залізородною сировиною є стратегічно важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності України та ключовим елементом функціонування гірничо-металургійного комплексу. Україна традиційно посідає провідні позиції серед світових експортерів залізної руди, що визначає її інтеграцію до глобальних ланцюгів створення вартості у металургійному секторі. Водночас сучасні умови характеризуються глибокими структурними змінами світового ринку, перебудовою логістичних маршрутів, посиленням кліматичної політики ЄС, запровадженням механізму вуглецевого коригування (СВАМ) та цифровізацією торговельних процесів. Це обумовлює необхідність трансформації організаційно-економічної моделі торгівлі залізородною продукцією на засадах сталого розвитку.

Гео-економічні зміни призвели до фрагментації традиційних торговельних потоків та переорієнтації експорту на нові ринки. Логістичні обмеження, пов'язані зі зміною транспортних коридорів, спричинили зростання витрат на перевезення та необхідність розвитку мультимодальних логістичних систем. Паралельно посилюється регуляторний тиск з боку Європейського Союзу, що вимагає від українських експортерів відповідності екологічним стандартам, прозорості ланцюгів постачання та декарбонізації виробничих процесів [1; 2]. Систематизація ключових викликів трансформації торгівлі залізородною сировиною наведена в таблиці 1.

Організаційно-економічна трансформація торгівлі залізородною сировиною повинна здійснюватися на багаторівневій основі. На макрорівні важливо забезпечити державну підтримку експорту, гармонізацію регуляторної політики з нормами ЄС та розвиток транспортної інфраструктури. На мезорівні актуальним є формування регіональних логістичних кластерів, що об'єднують видобувні підприємства, транспортні компанії та експортні структури. На мікрорівні необхідне впровадження цифрових інструментів

управління, автоматизація логістичних операцій та інтеграція ESG-принципів у корпоративну стратегію.

Таблиця 1 – Комплексна характеристика викликів трансформації торгівлі залізорудною сировиною України

Група викликів	Структурний зміст та механізм впливу	Організаційно-економічні інструменти реагування
Геоелекономічні	Перебудова світових ланцюгів постачання, зміна напрямів експорту, обмеження морської логістики, переорієнтація на сухопутні маршрути	Розвиток мультимодальних перевезень, інтеграція до TEN-T, диверсифікація ринків збуту, розвиток прикордонної інфраструктури
Регуляторні (євроінтеграційні, СВМ)	Впровадження механізму вуглецевого коригування, екологічна сертифікація продукції, вимоги до прозорості ланцюгів постачання	Гармонізація стандартів з ЄС, впровадження нефінансової звітності, декарбонізація виробництва, екологічний аудит
Технологічні	Цифровізація експортних процедур, автоматизація управління логістикою, застосування Big Data для прогнозування попиту	Впровадження ERP/CRM-систем, цифровий моніторинг поставок, автоматизація контрактних процесів
Екологічні	Підвищення глобальних кліматичних стандартів, зростання вимог до скорочення вуглецевого сліду продукції	Інвестиції в енергоефективні технології, перехід на відновлювані джерела енергії, «зелене» фінансування
Цінова волатильність світових ринків	Коливання світових цін на залізну руду, залежність від попиту металургійних компаній	Диверсифікація контрактної політики, хеджування ризиків, довгострокові експортні угоди
Соціально-інституційні	Дефіцит кваліфікованих кадрів, міграція робочої сили, трансформація системи управління	Розвиток корпоративних програм навчання, цифрові HR-платформи, підвищення соціальної відповідальності бізнесу

Напрями структурної модернізації торгівлі залізорудною продукцією представлені в таблиці 2.

Таблиця 2 – Стратегічні напрями трансформації торгівлі залізорудною сировиною України

Напрямок трансформації	Організаційно-інституційний зміст	Економічний механізм впливу
Логістична перебудова	Розвиток залізничних, річкових і прикордонних маршрутів, інтеграція до TEN-T, модернізація перевантажувальних потужностей	Скорочення логістичних витрат, зменшення часу доставки, підвищення надійності поставок
Цифровізація експортних операцій	Автоматизація контрактного документообігу, цифровий моніторинг поставок, інтеграція з митними системами ЄС	Зниження транзакційних витрат, прискорення експортних процедур, мінімізація операційних ризиків
Екологічна	Впровадження енергоефективних	Зменшення вуглецевого

модернізація	технологій, скорочення викидів CO ₂ , екологічна сертифікація продукції	навантаження, зниження потенційних витрат від СВМ
Диверсифікація ринків збуту	Розширення торговельної співпраці з країнами ЄС та Азії, укладання довгострокових контрактів	Зменшення залежності від окремих імпортерів, стабілізація валютних надходжень
Інституційна гармонізація	Адаптація стандартів якості та прозорості до вимог ЄС, впровадження ESG-звітності	Зниження регуляторних бар'єрів, підвищення довіри контрагентів

Екологічний вимір трансформації є визначальним у контексті запровадження механізмів вуглецевого регулювання. Вуглецевий слід залізорудної продукції стає фактором цінової конкурентоспроможності, а декарбонізація – стратегічною умовою збереження позицій на ринку ЄС. У цьому контексті інтеграція принципів циркулярної економіки, підвищення енергоефективності та залучення «зеленого» фінансування формують основу довгострокової стійкості експорту [3].

Водночас екологічна трансформація торгівлі залізорудною сировиною не може розглядатися ізольовано від загальної модернізації гірничо-металургійного комплексу. Умови функціонування світового ринку залізної руди дедалі більше визначаються не лише якісними характеристиками продукції та її ціною, але й показниками вуглецевої інтенсивності виробництва, прозорістю ланцюгів постачання та відповідністю міжнародним стандартам сталого розвитку. За таких обставин конкурентна позиція українських експортерів формується на перетині трьох ключових чинників: ефективності логістики, рівня технологічної модернізації та екологічної відповідності продукції.

Організаційно-економічна трансформація передбачає перехід від сировинно-орієнтованої моделі експорту до моделі, що інтегрує елементи стратегічного управління ризиками, цифрової прозорості та довгострокової контрактної стабільності. Паралельно необхідною є координація дій держави та бізнесу щодо розвитку транспортної інфраструктури, гармонізації регуляторного середовища та стимулювання інвестицій у декарбонізацію виробництва [4].

Системний характер трансформації зумовлює необхідність багаторівневої взаємодії суб'єктів господарювання, державних інституцій та міжнародних партнерів. На макrorівні пріоритетом залишається інтеграція до європейського економічного простору та адаптація до кліматичної політики ЄС. На мезорівні ключовим завданням є підвищення ефективності логістичних кластерів та прикордонної інфраструктури. На мікрорівні – впровадження цифрових систем управління експортними операціями, підвищення енергоефективності та формування ESG-орієнтованої корпоративної стратегії.

Трансформація торгівлі залізорудною сировиною України на принципах сталого розвитку є об'єктивною необхідністю, зумовленою зміною глобальної економічної архітектури та посиленням кліматичного регулювання. Її успішна реалізація потребує комплексного поєднання логістичної модернізації, цифровізації експортних процесів, екологічної адаптації та інституційної гармонізації з нормами ЄС. У стратегічній перспективі це дозволить забезпечити збереження позицій України на світовому ринку залізної руди, підвищити конкурентоспроможність продукції та сформувати більш стійку модель зовнішньоторговельної діяльності гірничо-металургійного комплексу.

Отже, організаційно-економічні засади трансформації торгівлі залізорудною сировиною України мають ґрунтуватися на інтеграції принципів сталого розвитку, цифрової зрілості та інституційної адаптації до європейських стандартів, що в сукупності формує основу довгострокової економічної безпеки та експортної стабільності держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Hrybinenko O., Shahoian S. Development of the export potential of Ukraine in the context of innovations of the international mining and metallurgical companies. *Економіка і регіон*. 2020. № 1 (76). С. 38–51.
2. Горошкова Л. Прогнозування розвитку залізорудної галузі України в умовах

війни та повоєнного відновлення країни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Геологія*. 2024. № 2 (105). С. 83–93. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2713.105.11>.

3. Лавроненко Г. Сутність та принципи сталого розвитку сфери торгівлі. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-160>.

4. Ціжма Ю. І., Жукова Ю. М., Тимченко Н. М. Вплив цифрової трансформації на розвиток підприємництва та торгівлі в Україні. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. 2025. № 47. С. 58–69.

Лавроненко Геннадій Геннадійович, аспірант кафедри економіки та туризму, Криворізький національний університет, Кривий Ріг, e-mail: gennadiy.lavronenko@gmail.com

Lavronenko Hennadii H. – PhD Student of the Department of Economics and Tourism, Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih, Ukraine, e-mail: gennadiy.lavronenko@gmail.com

